

Fremmet av Helsepolitisk gruppe, Lene Auestad og Yasemin Yildiz

U22: Matpriser – blant det som berører folk flest

Fattigdommen har økt kraftig de senere årene, særlig etter pandemien strever mange med å få endene til å møtes. Økonomiske belastninger gir seg utslag i kortere levealder for alle de som har minst å rutte med. Politikerne har ikke klart å håndtere dette problemet. En av de viktigste årsakene til at mange sliter nå, er økningen i matprisene. Mat er et basisgode som staten burde sørge for at alle har råd til. Vi må alle kjøpe mat. I bunnen av Maslows behovspyramide er mat, vann, husly, luft og varme, noe alle burde ha rett til.

De siste årene har prisen på mat økt langt mer enn den allmenne prisveksten. Over de siste fem årene har matprisene økt med ca. 30 prosent, mens den totale konsumprisindeksen har økt med 23 prosent i samme tidsrom, viser tall fra SSB. Det norske dagligvaremarkedet er dominert av tre store aktører – NorgesGruppen, Coop og Rema 1000 – som til sammen kontrollerte 96,6 prosent av markedet i 2020. Denne monopolsituasjonen gjør at de setter opp prisene fordi de kan – dette kaller vi griskflasjon. Det er fullt mulig å regulere markedet, og det er på høy tid i den krisen vi nå står i.

Et viktig politisk tiltak vil være å sette makspriser på basisvarer som frukt, grønnsaker, fisk, kjøtt, brød og meieriprodukter. Sunn mat er nå dyrt – mange presses til å velge de rimeligste alternativene, noe som fører til dårligere helse. Dette rammer enslige, uføretrygdete og minstepensjonister ekstra hardt. Samtidig er dette viktig for nærmest alle grupper i samfunnet – det bekymrer svært mange. De eneste som taper på dette forslaget, er eierne av de store matvarekjedene, som vil hindres i å øke profitten sin ubegrenset. Det vil gi en viktig fordelingseffekt uten byråkrati – uten ressurser brukt på «behovsprøving». Dette er en bedre løsning enn å redusere momsen på enkelte varer, siden dette kan utlignes av at dagligvareeierne tar mer i profitt. Og i motsetning til en momsreduksjon vil dette ikke utgjøre en utgift for staten.

Oslo SV vil:

- Innføre makspriser på basisvarer som frukt, grønnsaker, fisk, kjøtt, brød og meieriprodukter.
- Vurdere å opprette et permanent bondens marked i en kommunal bygning i Oslo i kommunal drift. Dette vil være til hjelp både til de som kjøper mat i Oslo, det vil skape arbeidsplasser her, og det vil gi småprodusenter sjansen til å selge sine varer.